DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 25 april 2002 *

I mål C-183/00,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nr 5 de Oviedo (Spanien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

María Victoria González Sánchez

och

Medicina Asturiana SA,

angående tolkningen av artikel 13 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239),

* Rättegångsspråk: spanska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann (referent) samt domarna S. von Bahr och C.W.A. Timmermans,

generaladvokat: L.A. Geelhoed,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från

— María Victoria González Sánchez, genom C. García Castañón, Abogado,

— Spaniens regering, genom N. Díaz Abad, i egenskap av ombud,

— Greklands regering, genom G. Alexaki och S. Vodina, båda i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom R. Abraham och R. Loosli-Surrans, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom B. Mongin och M. Desantes, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden avgivits vid förhandlingen den 3 maj 2001 av: María Victoria González Sánchez, företrädd av C. García Castañón, Medicina Asturiana SA, företrätt av M. Herrero Zumalacárregui, Abogado, Greklands regering, företrädd av G. Alexaki och S. Vodina, Frankrikes regering, företrädd av R. Loosli-Surrans, och kommissionen, företrädd av B. Mongin och G. Valero Jordana, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 18 september 2001 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nr 5 de Oviedo har genom beslut av den 13 april 2000, som inkom till domstolen den 16 maj samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt en fråga om tolkningen av artikel 13 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, s. 29, svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239, nedan kallat direktivet).

2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan María Victoria González Sánchez och Medicina Asturiana SA (nedan kallat Medicina Asturiana) med anledning av en talan om ersättning för skada uppkommen i samband med en blodtransfusion vid en vårdinrättning som tillhör Medicina Asturiana.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapslagstiftningen

3 Direktivet syftar till en tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning avseende tillverkarens skadeståndsansvar för skador orsakade av produkter med säkerhetsbrister. Enligt direktivets första stycke är tillnärmningen nödvändig eftersom skillnader i lagstiftningen "kan snedvrida konkurrensförhållandena och påverka varuflödet inom den gemensamma marknaden samt leda till olika grader av skydd av konsumenterna mot skada på deras hälsa eller egendom orsakad av en produkt med säkerhetsbrister".

4 I trettonde skälet i direktivet föreskrivs att en skadelidande "enligt medlemsstaternas rättsordningar kan... ha rätt till skadestånd på grundval av ansvar i kontraktsförhållanden eller på grundval av annat ansvar utanför kontraktsförhållanden än som föreskrivs i detta direktiv". Vidare föreskrivs att "i den mån dessa bestämmelser också är ägnade att uppnå ett verksamt konsumentskydd bör de inte beröras av detta direktiv" samt preciseras att "i den mån ett verksamt konsumentskydd på läkemedelsområdet också redan uppnåtts i en medlemsstat enligt ett särskilt ansvarssystem bör på samma sätt krav på grundval av denna ordning kunna väckas också i fortsättningen".

5 I artikel 13 i direktivet föreskrivs:

"Detta direktiv inverkar inte på sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsreglerna om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden eller enligt ett särskilt ansvarssystem som gäller när direktivet anmäls."

Den nationella lagstiftningen

6 Artiklarna 25—28 i den allmänna lagen nr 26 av den 19 juli 1984 om skydd av konsumenter och användare (Boletín Oficial del Estado nr 176 av den 24 juli 1984, nedan kallad lag nr 26/84) ger konsumenter och användare, genom ett system med strikt ansvar, rätt till skadestånd för skador uppkomna vid nyttjandet av en sak, produkt eller tjänst.

7 Efter Konungariket Spaniens anslutning till Europeiska gemenskaperna antogs lag nr 22 av den 6 juli 1994 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (Boletín Oficial del Estado nr 161 av den 7 juli 1994, nedan kallad lag nr 22/94) för att säkerställa direktivets införlivande i den spanska rättsordningen.

8 I artikel 2 i lag nr 22/94 har lagstiftaren avgränsat lagens materiella tillämpningsområde genom att använda sig av den definition av begreppet produkt som finns i artikel 2 i direktivet. I lagens första slutbestämmelse anges att artiklarna 25—28 i lag nr 26/84 inte är tillämpliga när fråga är om skadeståndsansvar för skador orsakade av de produkter med säkerhetsbrister som avses i artikel 2.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

9 María Victoria Gonzáles Sánchez genomgick en blodtransfusion vid en vårdinrättning som ägs av Medicina Asturiana. Blodet som användes vid transfusionen hade behandlats vid ett transfusionscenter.

10 María Victoria Gonzáles Sánchez ansåg att hon smittades av hepatit C i samband med transfusionen. Med stöd av de allmänna bestämmelserna i den spanska civillagen och artiklarna 25—28 i lag nr 26/84 begärde María Victoria Gonzáles Sánchez att Medicina Asturiana skulle ersätta den skada som hon hade vållats. Medicina Asturiana invände att de aktuella artiklarna i lag nr 26/84 inte var tillämpliga med anledning av den första slutbestämmelsen i lag nr 22/94.

11 Den nationella domstolen anser att det är klarlagt att de faktiska omständigheterna i målet omfattas av det materiella och tidsmässiga tillämpningsområdet för såväl lag nr 26/84 som lag nr 22/94.

12 Vid en analys av dessa lagar kom den nationella domstolen fram till att de rättigheter som konsumenter och användare har enligt lag nr 26/84 är mer vittgående än de som skadelidande har enligt lag nr 22/94. Därmed har direktivets införlivande i den nationella rättsordningen genom den senare lagen medfört en inskränkning av de rättigheter som berörda personer hade vid anmälan av direktivet.

13 Med hänsyn till att en fråga om tolkningen av artikel 13 i direktivet har uppkommit i tvisten har Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nr 5 de Oviedo beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

"Skall artikel 13 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister tolkas på så sätt att den utgör hinder för att de rättigheter som konsumenterna tillerkänns enligt en medlemsstats lagstiftning begränsas eller inskränks till följd av införlivandet av direktivet?"

Tolkningsfrågan

14 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 13 i direktivet skall tolkas som att de rättigheter som personer som har vållats skada av en produkt med säkerhetsbrister tillförsäkras i den nationella lagstiftningen kan begränsas eller inskränkas till följd av införlivandet av direktivet med den aktuella medlemsstatens nationella rättsordning.

Upptagande till sakprövning

15 Den spanska regeringen har i första hand gjort gällande att begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till prövning eftersom det i akten inte har angetts vilka faktiska omständigheter som aktualiserar tillämpningen av lag nr 22/94. Enligt den spanska regeringen är det nämligen endast om denna lag är tillämplig som den ställda frågan har relevans.

16 Det skall erinras om att det enligt fast rättspraxis vid samarbetet mellan domstolen och de nationella domstolarna enligt artikel 234 EG uteslutande ankommer på de nationella domstolarna, vid vilka tvisten anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt mål bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten eller prövningen av en viss gemenskapsrättslig bestämmelses giltighet inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen (se särskilt dom av den 22 juni 2000 i mål C-318/98, Fornasar m.fl., REG 2000, s. I-4785, punkt 27, och av den 10 maj 2001 i de förenade målen C-223/99 och C-260/99, Agorà och Excelsior, REG 2001, s. I-3605, punkterna 18 och 20).

17 I det förevarande fallet har den nationella domstolen redogjort för anledningarna till att tolkningen av artikel 13 i direktivet är nödvändig för avgörandet av tvisten vid den nationella domstolen. Det förefaller inte heller som om den ställda frågan saknar samband med de verkliga omständigheterna eller med föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen.

18 Av detta följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

Prövning i sak

Till domstolen ingivna yttranden

19 Den spanska regeringen och kommissionen har gjort gällande att syftet med direktivet är att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning avseende skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister. Artikel 13 i direktivet kan därmed inte tolkas så att den tillåter att en skadelidande, när fråga är om produkter vilka omfattas av direktivet, drar fördel av ansvarsbestämmelser som är fördelaktigare för den skadelidande än dem i direktivet.

20 María Victoria González Sánchez samt den grekiska, den franska och den österrikiska regeringen har hävdat att artikel 13 i direktivet bör tolkas på motsatt sätt.

21 Enligt dessa har direktivet inte lett till en fullständig harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning. Artikel 13 i direktivet bör tolkas som att direktivet inte påverkar de bestämmelser i den nationella rättsordningen som gäller ansvar i eller utanför kontraktsförhållanden och inte heller bestämmelser i särskilda ansvarssystem som är i kraft när direktivet anmäls till medlemsstaterna. Sådana

bestämmelser är ofta förmånligare för den skadelidande än dem i direktivet. Det skulle strida mot direktivets syfte att tolka artikel 13 på ett sätt som skulle innebära att direktivets införlivande hade lett till ett minskat skydd för skadelidande.

22 Enligt María Victoria González Sánchez, den grekiska, den franska och den österrikiska regeringen överensstämmer deras tolkning av artikel 13 i direktivet med den senaste utvecklingen på konsumentskyddets område. Denna utveckling framgår av artikel 153 EG. I artikelns första punkt stadgas att gemenskapen skall verka för att säkerställa en hög konsumentskyddsnivå och i artikelns andra punkt föreskrivs att åtgärder som vidtagits i detta syfte inte skall hindra medlemsstater från att upprätthålla eller införa strängare skyddsåtgärder.

Domstolens bedömning

23 I detta hänseende erinrar domstolen om att direktivet antogs av rådet genom enhälligt beslut med stöd av artikel 100 i EEG-fördraget (senare artikel 100 i EG-fördraget i ändrad lydelse, nu artikel 94 EG), som rör tillnärmning av sådana lagar och andra författningar i medlemsstaterna som direkt inverkar på den gemensamma marknadens upprättande eller funktion. Till skillnad från artikel 100a i EG-fördraget (nu artikel 95 EG i ändrad lydelse), som infördes i fördraget efter det att direktivet hade antagits och som innebär att det är möjligt att medge vissa undantag, ger denna rättsliga grund ingen möjlighet för medlemsstaterna att behålla eller införa bestämmelser som avviker från gemenskapsrättsliga harmoniseringsåtgärder.

24 Artikel 153 EG, som även den infördes i fördraget efter det att direktivet hade antagits, kan inte heller åberopas för att rättfärdiga en tolkning av direktivet enligt vilken direktivet syftar till en minimiharmonisering av medlemsstaternas lagstiftning, som inte kan hindra en medlemsstat från att behålla eller införa skyddsåtgärder som är strängare än de gemenskapsrättsliga åtgärderna. Den behörighet som medlemsstaterna för detta ändamål ges i artikel 153.5 EG

omfattar nämligen endast de åtgärder som avses i punkt 3 b i denna artikel, det vill säga åtgärder som understöder, kompletterar och övervakar medlemsstaternas politik. En sådan behörighet föreligger emellertid inte med avseende på de åtgärder som avses i punkt 3 a i denna artikel, det vill säga åtgärder som beslutas enligt artikel 95 inom ramen för förverkligandet av den inre marknaden, med vilka de åtgärder som beslutas med stöd av artikel 94 EG skall likställas i detta avseende. Såsom generaladvokaten påpekade i punkt 43 i sitt förslag till avgörande är artikel 153 EG för övrigt utformad som en anvisning till gemenskapen med avseende på dess framtida politik, och den ger inte medlemsstaterna, med hänsyn till den direkta risk som detta skulle innebära för gemenskapens regelverk, någon rätt att självständigt vidta åtgärder som strider mot de gemenskapsrättsliga direktiv som antagits redan innan artikeln trädde i kraft.

25 Av detta följer att det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har vid reglering av skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister uteslutande bestäms av själva direktivet, med hänsyn till dess ordalydelse, syfte och systematik.

26 I detta hänseende noterar domstolen för det första att direktivet, såsom framgår av första skälet i direktivet, genom införande av ett harmoniserat system för civilrättsligt ansvar för tillverkare för skador som orsakas av produkter med säkerhetsbrister, svarar mot syftet att säkerställa att konkurrensförhållandena mellan de ekonomiska aktörerna inte snedvrids, att underlätta den fria rörligheten för varor och att förhindra att det uppkommer olika grader av skydd av konsumenterna.

27 Domstolen konstaterar för det andra att direktivet, till skillnad från exempelvis rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169), inte innehåller någon bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna uttryckligen tillåts att införa eller behålla strängare bestämmelser för att säkerställa en högre skyddsnivå för konsumenterna inom direktivets område.

28 Domstolen noterar för det tredje att omständigheten att det i direktivet medges vissa undantag eller i vissa avseenden hänvisas till den nationella rätten inte innebär att den harmonisering som föreskrivs i direktivet är ofullständig.

29 Även om artikel 15.1 a och b samt artikel 16 i direktivet tillåter att medlemsstaterna avviker från de regler som fastställs i direktivet, är dessa möjligheter snävt utformade och avser endast vissa frågor som anges i en uttömmande uppräkning. Dessutom är nämnda möjligheter bland annat beroende av bedömningsvillkor i syfte att genomföra en mera omfattande harmonisering, till vilken det uttryckligen hänvisas i näst sista skälet i direktivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/34/EG av den 10 maj 1999 om ändring av rådets direktiv 85/374 (EGT L 141, s. 20), som genom att inbegripa jordbruksprodukter i direktivets tillämpningsområde har undanröjt valmöjligheten enligt artikel 15.1 a i sistnämnda direktiv, är i detta hänseende ett belysande exempel på detta utvecklingsbara harmoniseringssystem.

30 Under dessa omständigheter kan artikel 13 i direktivet inte tolkas så att den ger medlemsstaterna möjlighet att välja att behålla ett allmänt system för skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister som skiljer sig från det system som föreskrivs i direktivet.

31 Hänvisningen i artikel 13 i direktivet till sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsreglerna om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden skall tolkas på så sätt att det genom nämnda direktiv införda systemet, som genom artikel 4 i direktivet ger den skadelidande rätt att begära ersättning om han bevisar skadan, produktens defekt och orsakssambandet mellan defekten och skadan, utesluter inte att man kan tillämpa andra system för ansvar i eller utanför avtalsförhållanden i vilka grunden för ansvaret är en annan, exempelvis skyddet för dolda fel eller culpa.

32 I likhet med detta skall hänvisningen i artikel 13 i direktivet till sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt ett särskilt ansvarssystem som gäller när direktivet anmäls förstås så, vilket framgår av trettonde skälet tredje meningen i direktivet, att det avser ett specifikt system som är begränsat till en viss angiven produktionssektor (se dom meddelad denna dag i mål C-52/00, kommissionen mot Frankrike, REG 2002, s. I-3827, punkterna 13—23, och i mål C-154/00, kommissionen mot Grekland, REG 2002, s. I-3879, punkterna 9—19).

33 Ett ansvarssystem för producenter som har samma grund som det som inrättats genom direktivet och som inte är begränsat till en bestämd produktionssektor skall däremot inte anses utgöra ett sådant ansvarssystem som avses i artikel 13 i direktivet. Denna bestämmelse kan därmed inte åberopas, när fråga är om ett sådant system, för att försvara upprätthållandet av nationella regler som är förmånligare för den skadelidande än dem i direktivet.

34 Den fråga som ställts av den hänskjutande domstolen skall således besvaras på så sätt att artikel 13 i direktivet skall tolkas så att de rättigheter som personer som har vållats skada av en produkt med säkerhetsbrister tillförsäkras i den nationella lagstiftningen genom ett allmänt ansvarssystem med samma grund som det som inrättats genom direktivet kan begränsas eller inskränkas till följd av införlivandet av direktivet med den aktuella medlemsstatens nationella rättsordning.

Rättegångskostnader

35 De kostnader som har förorsakats den spanska, den grekiska, den franska och den österrikiska regeringen samt Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 13 april 2000 har ställts av Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nr 5 de Oviedo — följande dom:

Artikel 13 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister skall tolkas så att de rättigheter som personer som har vållats skada av en produkt med säkerhetsbrister tillförsäkras i den nationella lagstiftningen genom ett allmänt ansvarssystem med samma grund som det som inrättats genom direktivet kan begränsas eller inskränkas till följd av införlivandet av direktivet med den aktuella medlemsstatens nationella rättsordning.

Jann von Bahr Timmermans

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 25 april 2002.

R. Grass P. Jann

Justitiesekreterare Ordförande på femte avdelningen